

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

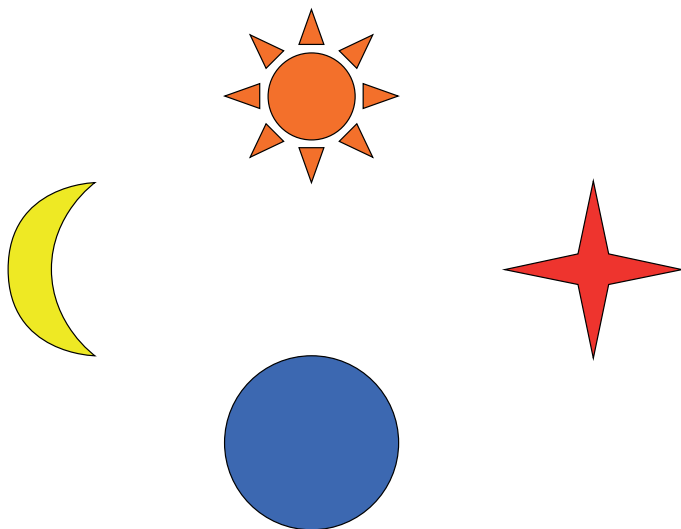
Українсько-Азербайджанський Інститут соціальних наук
і самоврядування ім. Г. А. Алієва

МАУП

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
на базі кафедри українознавства*

Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2012

Редакційна колегія:

Бідзюра І. П. — директор УАІСНС, д-р політ. наук, проф.;
Шилов Ю. О. — зав. каф. українознавства, академік МКА, канд. іст. наук, проф.;
Соколовська К. М. — заст. зав. каф. українознавства, канд. іст. наук, доц., проф. МКА

Затверджено до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 11 від 25.06.12)

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Актуальні проблеми українознавства: [звед. зб. матер. наук.-практ. Д-87 конф.]. — К.: МАУП, 2012. — 286 с.

Розкриваються історичні, теоретичні та методологічні аспекти українознавчої дисципліни не тільки як складової духовності українства, а й як феноменального явища світової цивілізації.

Проаналізовано роль і місце науки українознавства у розбудові демократичного суспільства суверенної європейської держави України.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

ББК 87я73

М. О. Левченко

Особливості потенціалу
виробничої одиниці та його
економічна оцінка 150

М. І. Терновський

Історичні аспекти становлення
і розвитку аудита 156

О. І. Дікареєв

Брендинг українського
паливно-енергетичного
комплексу України 162

С. Я. Буняк

Історичне коріння міжбанківських
розрахунків в Україні 172

Н. Ю. Матяш

Проблеми та перспективи
розвитку підприємництва
в Україні 179

О. О. Снісаренко

Історичні аспекти становлення
фінансів місцевих органів влади 188

Олександр Неживий

Публічна латентність загрози:
як запобігти руйнуванню
української мови зсередини? 196

М. В. Патер

Історія закордонного
економічного аналізу та його
запровадження в Україні 200

М. В. Прудніков

Стан та тенденції розвитку
функцій управління
економічного аналізу 206

Владислав Горанін

Проблеми сучасності України
і перспективи формування
україноцентричної еліти 211

Аннета-Даніела Кузнєцова

Роль жінки й матері
в українській родині 213

Н. В. Отрох

Від витворів мистецтва
до друкарського штампу 218

С. Й. Татаринів

Вплив Бахмутського повітового
земства на розвиток
народної освіти 223

Хоанг Динь Чай, О. В. Волянец

Экономическая и энергетическая
дипломатия в Евразии 231

Юлия Савенко

Символика в современных
украинских молодежных
неформальных объединениях
и организациях 237

Л. О. Глушко

Особливості формування
національної свідомості
у процесі етнічної соціалізації
молоді 244

Олексій Захарченко

Етнопедагогічні традиції
українців у історичному
контексті 248

О. І. Дікареєв, Хоан Дін Чай,

Джан Ван Джун
Економічна дипломатія
приморських держав
та України 254

М. В. Сколуб

Адміністративно-судовий
устрій Бессарабської області
у 1812–1856 рр. 261

В. С. Рижиков

Теорія виховання як складова
формування духовності
відповідно до цільової моделі
професійної підготовки
майбутніх юристів 271

І. В. Калько

Стан сформованості гендерної
культури у студентської
молоді за особистісно-змістовним
критерієм 278

Відомості про авторів 282

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО ЦІЛЬОВОЇ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Актуальні проблеми українознавства, с. 271–277

Всебічне формування у юриста духовності, гармонійний розвиток розбудовника незалежної демократичної держави Європейської спільноти — головна мета професійної підготовки майбутніх юристів. Однак для досягнення ефекту — підготовки висококваліфікованого юриста-правознавця — необхідно гармонійний розвиток пов'язати з вивченням об'єктивних потреб суспільного розвитку.

Актуальність формування духовності у процесі професійної підготовки майбутніх юристів зумовлена суперечністю, що загострилася останніми роками, між різко збільшеною суспільною потребою у великій кількості компетентних юристів, якість професійної підготовки яких повинна відповідати сучасним міжнародним і внутрішньодержавним освітнім стандартам, і рівнем особистісно-професійного розвитку випускників багатьох юридичних ВНЗ і факультетів, що не відповідає цим критеріям. Очевидно, що підвищення якості і ефективності юридичної освіти неможливе не тільки без висококваліфікованих викладачів-професіоналів, а й сформованої духов-

ності відповідно до цільової моделі професійної підготовки майбутніх юристів, тому що не визначені основні пріоритети та напрями професійної підготовки. Не можна забувати і про важливу роль фонду актуальних педагогічних знань, умінь і навичок юристів у їх практичній діяльності.

Уперше пов'язали питання про ціль виховання із закономірностями розвитку суспільства і науково обґрунтували, що всебічний розвиток особистості є об'єктивною необхідністю К. Маркс і Ф. Енгельс [5]. Вони вказували, що матеріальною основою суспільства повинна стати високорозвинена науково й технічно виробнича база, але для цього потрібна відповідна людина з розвиненими здібностями, з розкритими всіма скарбами людської природи та її творчих дарувань. Тут формування гармонійної, всебічно розвиненої особистості необхідно розглядати як ідеальну ціль, до якої прагне як суспільство, так і школа, і досягнення її вимагає відповідного рівня матеріальної і духовної культури. Завдання виховання виражає історичну потребу суспільства у підготовці нового покоління, яке здатне

реалізувати визначальні суспільні функції і соціальні ролі.

Процес навчання характеризується наявністю специфічних закономірностей, пізнання і облік яких дозволяють зробити його цілеспрямованим і керованим, добиватися бажаних результатів. Закономірності пізнання є методологічною основою навчання. В теорії навчання при формуванні духовності Л. В. Кондрашова виділяє такі закономірності [1]:

- процес навчання у вищій школі зумовлений потребами суспільства у висококваліфікованих спеціалістах, які здібні творчо виконувати власні професійні обов'язки і функції;
- навчання є складовою цілісного педагогічного процесу у ВНЗ, що здійснює єдність навчальної, розвивальної та виховної функцій;
- процес навчання залежить від реального рівня підготовленості студентів, їх індивідуальних особливостей і здібностей;
- процес навчання, його результативність закономірно залежить від матеріальних умов (помешкання, фінансування, дидактичного і методичного забезпечення, професіоналізму кадрів);
- закономірною є керівна роль викладача в університетському процесі навчання при високій пізнавальній активності і самостійності студентів.

Специфіка вищої ланки навчання полягає в тому, що воно, на відміну від природних форм пізнання (гра, наукове пізнання та ін.), є штучно організованою формою, яка проходить під керівництвом викладача. Джерелом навчальної інформації ви-

ступає не тільки викладач, а й книги, засоби масової інформації, практичні та семінарські заняття; студенти опановують професією і пізнають специфіку професійної праці в узагальненому і систематизованому вигляді [1].

Концепції модернізації освіти в різних країнах світу об'єднує процес зміни освітньої парадигми, під якою в наукознавстві розуміється початкова концептуальна модель (схема) постановки проблем і їх вирішення за допомогою певних засобів і методів. Нова освітня парадигма орієнтована на формування ключових компетенцій фахівця як результату освіти в сукупності його мотиваційно-ціннісних і когнітивних складових. В умовах змін, що прискорюються, у соціальній, політичній, правовій, економічній і виробничо-технічній сферах життя ВНЗ покликаний не тільки дати професійні знання, вміння і навички, а й сформувати ряд професійно значущих і соціально необхідних особистісних якостей (компетенцій) юриста. Серед останніх у спеціаліста-юриста можна виділити такі: культура системного професійного мислення, комунікативна культура, вміння працювати в команді, толерантність, прагнення до самоосвіти і саморозвитку, відповідальність, організаторські і лідерські якості, стійкість до постійних змін соціального і природного середовища, гнучкість і креативність мислення, духовність, оптимальний стиль професійної поведінки, вміння представляти свої особистісні і професійні якості, культура здорового способу життя.

Аналіз тенденцій розвитку вищої професійної юридичної освіти у сві-

ті свідчить про те, що підвищення її якості та ефективності залежить не стільки від початкових планів і кількості аудиторних годин, скільки від особистості викладача, здатного втілювати свої установки, знання, уміння і навички в творчий потенціал учнів. Сьогодні надзвичайно актуальним є питання про підготовку таких викладачів, які здатні вибудувати міждисциплінарні навчальні плани, вступати в продуктивну комунікацію з іншими викладачами, адміністрацією і студентами, використовувати різні стилі педагогічної діяльності, постійно підвищувати свою кваліфікацію. Розвиток продуктивної навчальної діяльності, автономії особистості вимагає, щоб викладач сам володів яскраво вираженою педагогічною індивідуальністю, креативністю, здібністю до гнучкої професійної поведінки, творчого пошуку і професійного самовдосконалення. Необхідною умовою і засобом самовдосконалення викладача є його постійна рефлексія своєї професійної діяльності. Розвиток професійної рефлексії, адекватної самооцінки стає нині одним з пріоритетних завдань професійної підготовки і підвищення кваліфікації викладачів, без вирішення якої навряд чи можлива істотна модернізація вищої професійної освіти. Як інструмент вимірювання рівня сформованості професійно значущих якостей особистості викладача, ключових компетенцій, розвитку його оцінної для рефлексії свідомості, необхідно широко використовувати розроблені в педагогічній деонтології і психології діагностичні методики і технології.

Основним завданням педагогічної науки є вивчення педагогічної дійсності з метою накопичення і систематизації наукових знань для розуміння, пояснення і прогнозування процесів навчання, виховання, освіти і розвитку людини. Пізнаючи закономірності цих процесів, педагогіка вказує практиці найбільш раціональні шляхи і засоби педагогічного впливу на особу, розробляє ефективні освітні технології і методики. Інше завдання педагогів-учених полягає в дослідженні й обґрунтуванні освітніх цінностей і норм, на підставі яких повинні визначатися цілі і зміст педагогічної діяльності. У всі часи педагоги прагнули допомогти людям ставати кращими, розвивати і реалізовувати властиві їм здібності з найбільшою користю для себе і для суспільства. З цих позицій педагогічні знання необхідні і юристам, професійна діяльність яких постійно припускає взаємодію з іншими людьми. Однак для того, щоб допомагати поліпшуватися іншим, юрист сам повинен бути освіченим фахівцем. Головною метою вищої юридичної освіти сьогодні є сприяння становленню демократичної, творчої, конкурентоспроможної особистості фахівця, що вміє самостійно ставити і вирішувати професійні проблеми в так званому суспільстві ризику [2].

Виховання духовності професіонала полягає в цілеспрямованій соціалізації молодого покоління. Отже, функція виховання духовності зводиться до створення у підростаючого покоління певного набору якостей яких вимагає як суспільство загалом, так і специфічне соціальне середовище. На цьому етапі зміст виховання

підростаючого покоління включає набір розумових, фізичних та інших якостей, які суспільство вважає взагалі обов'язковими для всіх своїх членів (рис. 1) [4].

Відповідно правильно організоване виховання має підготувати людину до трьох головних ролей у житті: громадянина, працівника, сім'янина. І. П. Підласий [6] вважає, що людина повинна мати відповідні якості особистості за виділеними напрямками, а саме:

“Громадянин:

Виконання цивільних зобов'язань: почуття обов'язку перед країною, суспільством, батьками; почуття національної гордості та патріотизму; повага до Конституції держави, органів державної влади, президента країни, символів державності (герб, прапор, гімн). Відповідальність за долю країни.

Дотримання демократичних принципів, дбайливе ставлення до природи. Повага до прав і свобод інших

людей. Активна життєва позиція. Правосвідомість і громадянська відповідальність. Чесність, правдивість, чуйність, милосердя. Відповідальність за свої справи і вчинки. Інтернаціоналізм, повага до народів інших країн.

Працівник:

Дисциплінованість і відповідальність. Працездатність і організованість. Загальні, спеціальні знання. Економічні, політичні знання.

Творче ставлення до праці. Наполегливість, прагнення швидко і якісно виконати доручену справу. Професійна гордість, повага до майстерності. Свідомість, ввічливість, акуратність. Досвід трудової діяльності. Емоційна виробнича культура. Естетичне ставлення до праці, життя, діяльності. Колективізм, вміння працювати разом. Ініціативність, самостійність. Готовність багато і плідно працювати на благо країни, суспільства. Діловитість і заповзятливість. Відповідальність за резуль-

Рис. 1. Основні компоненти змісту виховання

Складові виховання:

1 — громадянське;	5 — правове;	9 — статеве;
2 — розумове;	6 — трудове;	10 — фізичне
3 — екологічне;	7 — економічне;	
4 — моральність;	8 — естетичне;	

тати праці. Повага до людей праці, майстрів виробництва та ін.

Сім'янин:

Працьовитість, відповідальність. Тактовність, ввічливість, культура спілкування. Вміння тримати себе в суспільстві. Охайність. Духовність. Основи гігієнічних навичок. Здоров'я, звичка до активного способу життя. Вміння організовувати та проводити дозвілля. Різнобічна освіченість. Знання правових норм, законів. Знання практичної психології, етики, естетики. Уміння виховувати дітей. Готовність вступити в шлюб і виконувати сімейні обов'язки. Повага до своїх батьків, старих людей та інші відповідні якості" [6].

Процес виховання зумовлений низкою закономірностей як суспільного явища, так і закономірностями розвитку самої особи:

- залежність виховання як особливості сфери життєдіяльності людей від сукупності об'єктивних і суб'єктивних факторів суспільного середовища;
- єдність і взаємозв'язок виховання і розвитку особистості;
- чим доцільніше організована корисна суспільству діяльність вихованців, тим ефективніше будується їх спілкування і протікає сам виховний процес;
- закономірний зв'язок між виховним впливом, взаємодією та активною діяльністю вихованців.

Якщо закономірності виступають як вираження істотної необхідності зв'язку між причиною і наслідком, то принципи, що впливають з них, визначають загальний напрям виховного процесу та вимоги до нього.

Свого часу А. С. Макаренко [3], прихильник спеціальної виховної педагогіки, обґрунтував такі принципи: повага і вимогливість, щирість і відкритість, принциповість, турбота і увага, знання, вміння, загартованість, праця, колектив, сім'я, перше дитинство, міра любові і міра суворості, дитяча радість, гра, покарання і винагорода. В умовах переходу від авторитарного до демократичного виховання, стимулюючого самовизначення і саморозвитку дитини, її індивідуальності, потрібні відповідні принципи побудови істинно гуманного процесу виховання. До них належать стимулювання самодіяльності, свободи волевиявлення, самоорганізації, інтересу, усвідомленого товариського чи громадянського обов'язку, співтворчості вихователів та вихованців (природно — з урахуванням вікової специфіки).

"Сучасна вітчизняна система виховання духовності професіонала керується такими принципами:

- громадська спрямованість виховання;
- зв'язок виховання з життям і працею;
- опора на позитивне у вихованні;
- гуманізація виховання;
- особистісний підхід;
- єдність виховних впливів" [6].

Для формування цільової моделі у професійній підготовці юристів-правознавців і побудови педагогічної системи професійної підготовки у них слід використати педагогічну систему, розроблену В. О. Сухомлинським (рис. 2) [7].

Предметом виховання при формуванні юриста-правознавця розглядається духовність тієї самої люди-

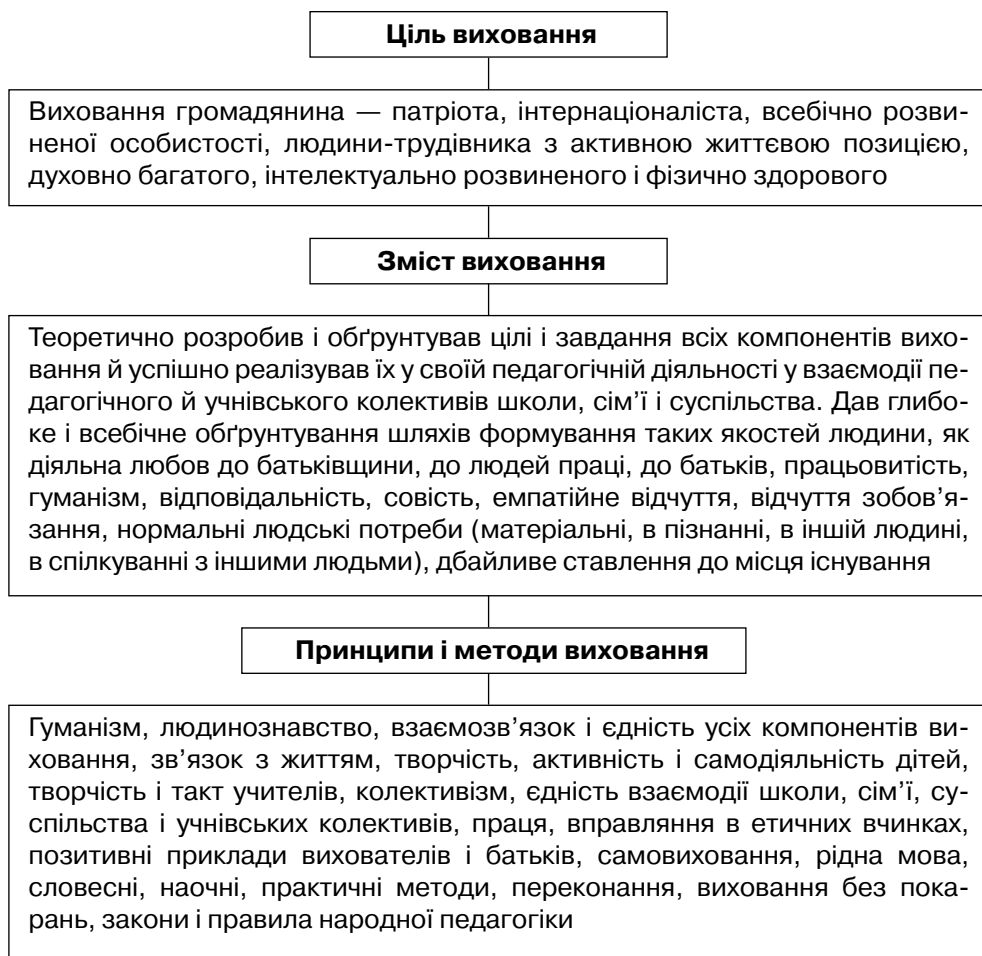

Рис. 2. Педагогічна система В. О. Сухомлинського

ни, яка на собі відчуває відповідний вплив. У педагогічному процесі підготовки юристів-правознавців цей вплив сприяє становленню професіонала відповідно до цільової моделі професійної підготовки.

Методологічною основою процесу формування духовності юристів виступає наукова теорія пізнання, яка передбачає єдність історичного і логічного в педагогічному процесі, методологічний аналіз дидактичних понять, фактів, явищ у поєднанні зі змістовним наповненням мето-

дики підготовки правознавців. Це також знання теоретичних основ нормативно-навчальних дисциплін, використання циклу професійної та практичної підготовки. Об'єктивним пунктом цієї теорії є визнання об'єктивності і матеріальності навколишнього світу, існування його у постійному русі, змінах і розвитку, пізнанні світу та його закономірностей. Основою пізнання слугує вся сукупність людської практики, засобів впливу людини на природу і виробничі відносини.

У сучасній Україні саме від професійних юристів залежить максимально ефективно правове регулювання суспільних відносин, розвиток демократії, зміцнення законності і правопорядку. Тому не скороминущим завданням педагогіки для юристів слід назвати розробку і вдосконалення наукових основ вищої юридичної освіти, формування ціннісної орієнтації та інших професійно значущих якостей і духовності професіонала.

Література

1. Кондрашова Л. В. Процесс обучения в высшей школе: Учеб. пособие. — Кривой Рог: КГПУ, 2001. — 171 с.
2. Левитан К. М. Юридическая педагогика: Учебник. — М.: Изд-во "Норма", 2007. — 432 с.
3. Макаренко А. С. Собр. соч. — М., 1971. — Т. 1–5.
4. Макаров Р. Н., Неделько С. Н., Бамбуркин А. П. и др. Авиационная педагогика: Учебник. — М.: МАПЧАК, 2005. — 433 с.
5. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. — 2-е изд. — М.: Госполитиздат, 1960. — Т. 20. — С. 25.
6. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс: В 2 кн. / Кн. 1. Общие основы. Процесс обучения. — М.: Владос, 1999. — 576 с.
7. Сухомлинский В. А. Воспитание коллективизма у школьников. — М., 1956.